

การสนับสนุนโครงการเข้าเป็นราย ได้ขององค์กรเอกชน/สถาบันต้น สังกัดไม่ได้		
--	--	--

3.3 ขั้นตอนการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรเอกชน

ที่ผ่านมาการสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อมไม่กำหนดจุดเน้น (Priority) ว่าจะสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการใดเป็นพิเศษ เพียงแต่เปิดเผยต่อสาธารณะว่ามีเงินจำนวนหนึ่ง ที่อาจให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรเอกชนได้ ทั้งนี้ในฐานะผู้ที่จำดำเนินกิจกรรม จึงมีหน้าที่ต้องจัดทำโครงการตามกรอบและเกณฑ์ที่กองทุนสิ่งแวดล้อมกำหนดไว้ และให้กองทุนสิ่งแวดล้อมเป็นผู้พิจารณา ซึ่งมีขั้นตอนการสนับสนุนดังนี้

3.3.1 การเปิดรับโครงการจากองค์กรเอกชน

เดิมที่กองทุนสิ่งแวดล้อม ได้เปิดรับโครงการเป็น 2 ช่วงคือระหว่างวันที่ 1-30 เมษายน และ 1-31 ตุลาคม ของทุกปี(แนวทางปี พ.ศ.2536) ต่อมาได้เปลี่ยนไปในแนวปฏิบัติคือเปิดรับโครงการตลอดปี และล่าสุดได้มีการปรับเปลี่ยนใหม่ จากการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 4-2543 ได้มีมติดังนี้

- 1) การกำหนดระยะเวลาการรับข้อเสนอโครงการเป็น 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1 เปิดรับระหว่าง 1 กรกฎาคม - 31 สิงหาคม และช่วงที่ 2 เปิดรับระหว่าง 1 มกราคม - 29 กุมภาพันธ์ ของทุกปี
- 2) เอกสารข้อเสนอโครงการจะต้องเสนอต่อ ประธานคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

3.3.2 การพิจารณาโครงการ

การพิจารณาให้การสนับสนุนเงินกองทุนสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการจัดการของกองทุนสิ่งแวดล้อม มี 3 ระดับด้วยกันประกอบ

- 1) สำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม ภายใต้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ในฐานะ เลขานุการคณะกรรมการพิจารณากลับกรองโครงการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สำหรับพิจารณาโครงการสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม จะมีหน้าที่ดังนี้

1.1) พิจารณาคุณสมบัติขององค์กรเอกชน ว่าเป็นองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จึงจะมีสิทธิขอรับการสนับสนุน

1.2) วิเคราะห์ความเหมาะสมของโครงการในเบื้องต้น ตามหลักเกณฑ์การขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

1.3) ประสานงานกับองค์กรเอกชนในการปรับแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดโครงการให้มีความชัดเจน

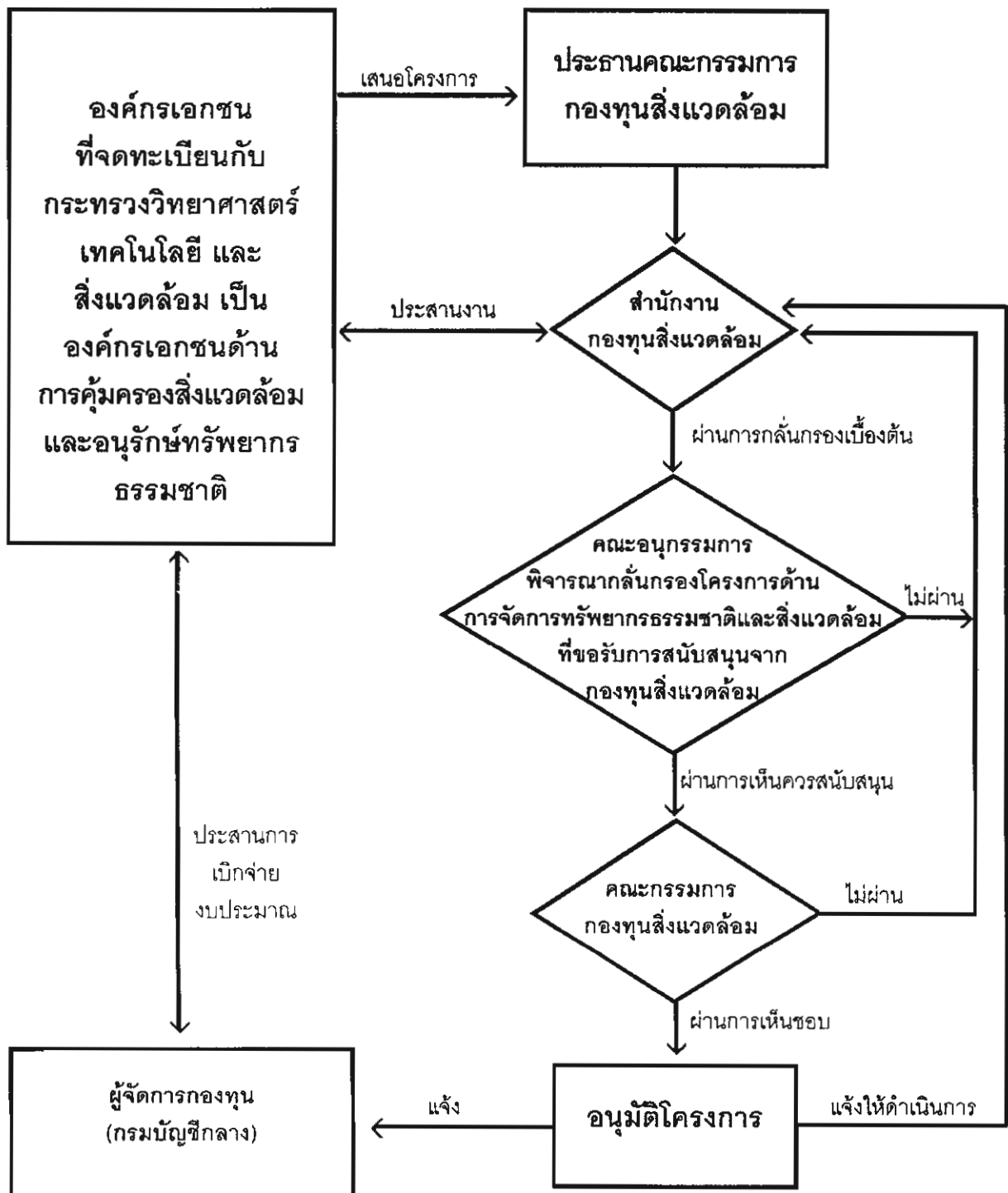
1.4) นำเสนอโครงการดังกล่าวให้คณะกรรมการพิจารณาลั่นกรองโครงการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อพิจารณาตามขั้นตอนต่อไป

2) คณะกรรมการพิจารณาลั่นกรองโครงการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ภายใต้ คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม จะทำหน้าที่พิจารณาลั่นกรองโครงการด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมต่อไป

3) คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม จะทำหน้าที่พิจารณาและอนุมัติการจัดสรรเงินของกองทุนสิ่งแวดล้อม

เมื่อคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม มีมติอนุมัติหรือไม่อนุมัติ แล้วเรียกได้ว่ากระบวนการพิจารณาทั้งหมดถือว่าสิ้นสุดลง และเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติตามโครงการที่นำเสนอตามแผนภูมิที่ 3-1

แผนภูมิที่ 3-1 แสดงขั้นตอนการพิจารณาให้การสนับสนุนการดำเนินงานให้องค์กรเอกชน ของกองทุน
สิ่งแวดล้อม

3.3.4 การปฏิบัติงานตามโครงการ

เมื่อองค์กรเอกชนได้รับอนุมัติให้ดำเนินการ จากกองทุนสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพิจารณาที่
จำต้องดำเนินการดังนี้

1) สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม จะดำเนินการแจ้งให้ กรมบัญชีกลาง ในฐานะผู้จัดการกองทุน รวมถึงแจ้งให้กับองค์กรเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุน เพื่อประสานในการเบิกจ่าย
เงิน และดำเนินการตามระเบียบและขั้นตอนที่กำหนด

2) การรายงานผล กำหนดให้องค์กรเอกชนจะต้องรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงาน
กองทุนสิ่งแวดล้อม เป็นรายไตรมาส (ทุก 3 เดือน) เพื่อใช้ในการสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ
ซึ่งต้องเสนอต่อ คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม และ ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีการจัดทำโครงการ

3.3.5 การปิดโครงการ

เมื่อการดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนและสิ้นสุดโครงการ ทางองค์กรเอกชนมี
ภาระที่จะต้องดำเนินการ

1) จัดทำป้ายและสื่อประชาสัมพันธ์ตามแผนงานกิจกรรมโดยระบุข้อความการ
สนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

2) ทำการส่งมอบสื่อดังกล่าวให้กับท้องถิ่น และชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการพัฒนาของ กองทุนสิ่งแวดล้อม

4.1 การสนับสนุนองค์กรเอกชนของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ภารกิจหนึ่งของกองทุนสิ่งแวดล้อมคือการสนับสนุนองค์กรเอกชน ดังที่ระบุไว้ใน พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 7 ที่ระบุว่า "เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมิได้มีวัตถุประสงค์ในทางพาณิชย์ หรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าวมีสิทธิจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง" (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม,2537:3) จะเห็นได้ว่าภายใต้มาตราดังกล่าว การสนับสนุนจะมุ่งเน้นเฉพาะองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ ซึ่งในปี พ.ศ.2543 มีองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนรวม 113 องค์กร หรือประมาณร้อยละ 0.66 เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งได้เริ่มจดทะเบียนรับรององค์กรเอกชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2485 มีองค์กรเอกชนที่ขึ้นทะเบียนไว้ 17,000 กว่าแห่ง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,2540:คำนำ)

การจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะได้สิทธิ ตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 8 ที่ระบุไว้โดยสรุปคือ การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนที่ถูกต้องด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การจัดโครงการให้กับประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง การริเริ่มโครงการ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับอันตรายจากมลพิษ จะเห็นได้ว่าสิทธิขององค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์จะมากกว่า องค์กรเอกชนทั่วไป รวมถึงสิทธิในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม,2537:3-4)

4.1.1 องค์กรเอกชนที่มีสิทธิรับการสนับสนุนทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรเอกชนที่จะมีสิทธิขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมจะต้องจดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมี 113 องค์กร แต่องค์กรเอกชนดังกล่าวส่วนใหญ่ 40 องค์กร (ร้อยละ 61.95) ไม่ได้ขอรับการสนับสนุนจาก กองทุนสิ่งแวดล้อม มีเพียงองค์กรเอกชนประมาณ 2 ใน 5 เท่านั้น (ร้อยละ 38.08) ที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 แสดงจำนวนองค์กรเอกชนที่มีสิทธิรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

องค์กรเอกชนที่มีสิทธิรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม	จำนวนองค์กร	ร้อยละ
องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงวิทย์และขอรับการสนับสนุน	43	38.05
องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงวิทย์แต่ไม่ขอรับการสนับสนุน	70	61.95
รวม	113	100.00

4.1.2 องค์กรเอกชนที่ขอรับการสนับสนุนทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

จากจำนวนองค์กรเอกชน 43 องค์กร ซึ่งนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมพบว่า ส่วนน้อยประมาณ 2 ใน 5 (ร้อยละ 39.53) ที่ได้รับการสนับสนุน และถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนองค์กรเอกชนที่มีสิทธิรับการสนับสนุนทั้งหมดจะได้รับการสนับสนุนเพียงร้อยละ 15.04 ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 แสดงจำนวนองค์กรเอกชนที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

	จำนวนองค์กร	ร้อยละ
องค์กรเอกชนที่ขอรับการสนับสนุนและได้รับการสนับสนุน	17	39.53
องค์กรเอกชนที่ขอรับการสนับสนุนแต่ไม่ได้รับการสนับสนุน	26	60.47
รวม	43	100.00

จะเห็นได้ว่ากระบวนการสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับการนำเสนอโครงการขององค์กรเอกชน เมื่อพิจารณาจากจำนวนโครงการแรกที่น่าเสนอในปี พ.ศ.2536 ถึงปัจจุบันมีจำนวน 72 โครงการ โดยปีที่มีการเสนอขอรับการสนับสนุนมากที่สุดคือ ปี พ.ศ.2538 มีองค์กรเอกชนเสนอ 16 องค์กรรวม 18 โครงการ ส่วนปีที่พิจารณาให้การสนับสนุนมากที่สุดคือปี พ.ศ.2539 ให้การ

สนับสนุน 7 องค์กรจำนวน 8 โครงการ สำหรับปี พ.ศ.2541 กองทุนสิ่งแวดล้อม ไม่ได้ให้การสนับสนุน องค์กรเอกชนเลยแม้แต่โครงการเดียว ดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 แสดงจำนวนองค์กรเอกชนและ โครงการที่นำเสนอเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบกับการสนับสนุนจำแนกเป็นรายปี

ช่วงระยะเวลาดำเนินการ	การขอรับการสนับสนุน		การให้การสนับสนุน	
	องค์กร	โครงการ	องค์กร	โครงการ
ปี พ.ศ.2536	4	4	0	0
ปี พ.ศ.2537	10	16	1	1
ปี พ.ศ.2538	16	18	5	6
ปี พ.ศ.2539	5	5	7	8
ปี พ.ศ.2540	5	5	3	3
ปี พ.ศ.2541	8	8	0	0
ปี พ.ศ.2542	8	10	4	4
ปี พ.ศ.2543	4	4	1	1

4.1.3 ผลการสนับสนุนองค์กรเอกชนของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวมของการดำเนินงานของกองทุนสิ่งแวดล้อม พบว่าได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรเอกชนจำนวน 23 โครงการ วงเงินรวม 11.14 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 34.30 ของวงเงินที่ขอรับการสนับสนุนทั้งหมด 324.01 ล้านบาท ดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 แสดงผลการสนับสนุนองค์กรเอกชนของกองทุนสิ่งแวดล้อม

	โครงการ		วงเงิน	
	จำนวน	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม	23	31.94	111.14	34.30
โครงการที่กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่สนับสนุน	11	15.27	52.79	16.29
โครงการที่ขอถอนการขอรับการสนับสนุน	23	31.94	90.90	28.05
โครงการที่อยู่ระหว่างการพิจารณา	15	20.83	69.18	21.35
รวม	72	100.00	324.01	100.00

4.2 โครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

ในปี พ.ศ.2539 กองทุนสิ่งแวดล้อมสนับสนุนโครงการองค์กรเอกชนมากที่สุด 8 โครงการ วงเงิน 46.79 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 42.10 ของวงเงินทั้งหมดและค่อย ๆ ลดลงมาในปี พ.ศ.2540 และปี พ.ศ.2541 ไม่มีการสนับสนุน ส่วนปี พ.ศ.2542 สนับสนุน 4 โครงการ เหลือแล้วสามารถให้การสนับสนุนได้เพียงปีละ 15.87 ล้านบาทเมื่อเปรียบเทียบกับเพดานการสนับสนุนสูงสุดที่กำหนดไว้ไม่เกินปีละ 100 ล้านบาท พบว่าต่ำกว่าเพดานการสนับสนุนโดยเฉลี่ยปีละ 84.13 ล้านบาท ดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4-5 แสดงจำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมจำแนกตามปี

	จำนวนโครงการ	วงเงิน ล้านบาท	โครงการสะสม (ร้อยละ)	วงเงินสะสม (ล้านบาท)
โครงการปี พ.ศ.2537	1	4.69	1	4.69
โครงการปี พ.ศ.2538	6	21.98	7	26.67
โครงการปี พ.ศ.2539	8	46.79	15	73.46
โครงการปี พ.ศ.2540	3	14.79	18	88.25
โครงการปี พ.ศ.2541	0	0.00	18	88.25
โครงการปี พ.ศ.2542	4	18.06	22	106.51
โครงการปี พ.ศ.2543	1	4.83	23	111.14

เมื่อพิจารณาจากจำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุน 23 โครงการ แต่มีองค์กรเอกชนดำเนินการ 17 องค์กร โดยมีองค์กรเอกชนจำนวน 2 องค์กรได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการมากกว่าโครงการเดียวคือ 3 โครงการ และ 2 โครงการ ดังตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 แสดงจำนวนโครงการขององค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

จำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุน	จำนวนองค์กร	ร้อยละ
องค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุน 1 โครงการ	13	76.47
องค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุน 2 โครงการ	2	11.76
องค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุน 3 โครงการ	2	11.76
รวม	17	100.00

เมื่อพิจารณาทางด้านพื้นที่ดำเนินโครงการ โดยพิจารณาจากโครงการที่นำเสนอ สามารถแบ่งเป็นพื้นที่ 3 ลักษณะด้วยกันคือพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ในเมือง และพื้นที่ชนบท ซึ่งแต่ละโครงการ

การอาจจะดำเนินการมากกว่าพื้นที่เดียว ในภาพรวมพบว่ามี 11 โครงการดำเนินงานในพื้นที่อนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 47.82 ลดหลั่นลงมาได้แก่การดำเนินงานในเขตชนบทที่ส่งเสริมกิจกรรมด้านการเกษตร ธรรมชาติจำนวน 10 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 43.48 ดังตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 แสดงพื้นที่การดำเนินโครงการ (n=23)

ลักษณะพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่อนุรักษ์ (มีกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอื่นควบคู่)	11	47.82
พื้นที่ในเมือง	6	26.08
พื้นที่ในชนบท	10	43.48

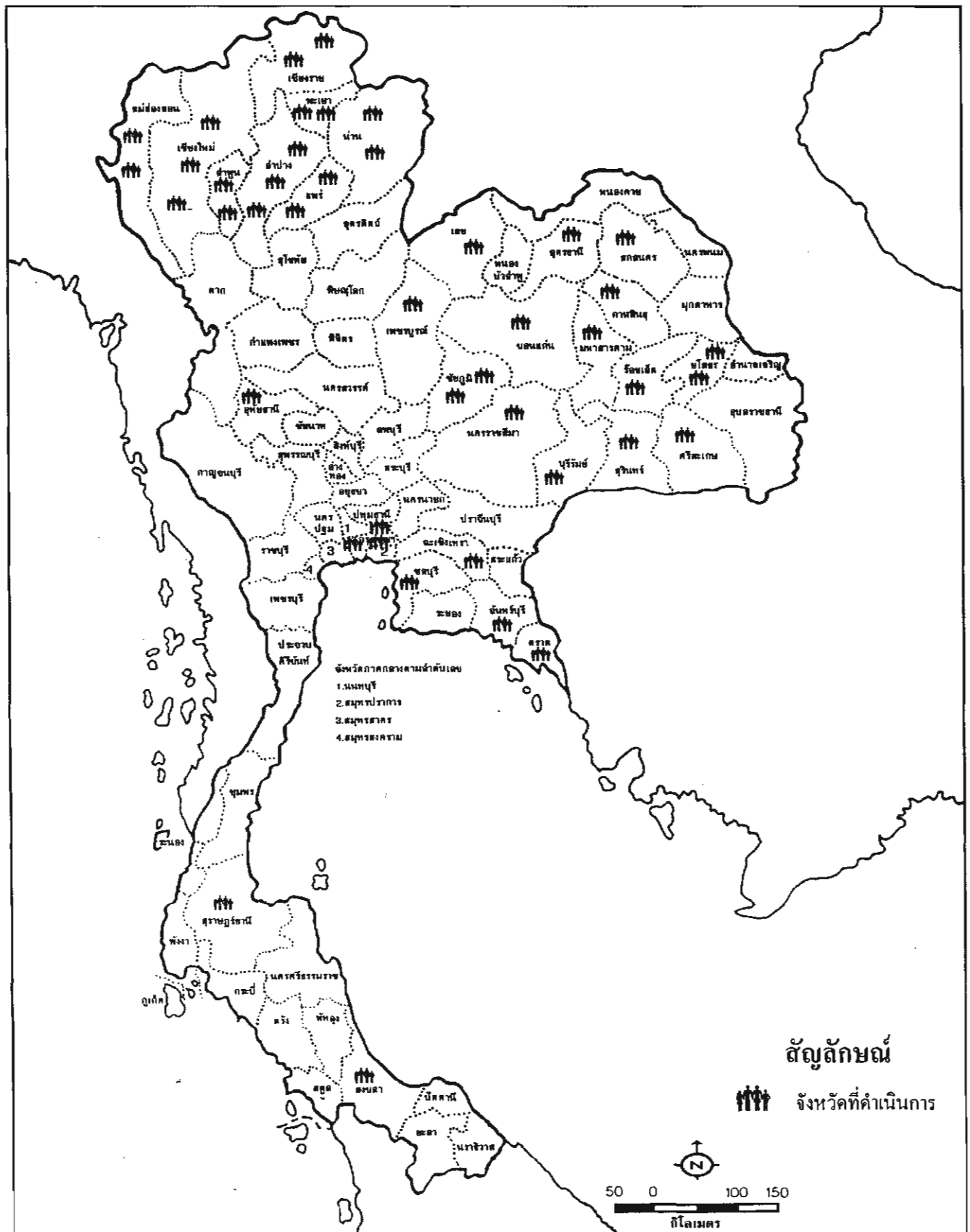
เมื่อพิจารณาด้านจังหวัดที่ดำเนินงาน พบว่ากระจายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ 30 จังหวัดโดยที่ กองทุนสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนบางจังหวัดให้ดำเนินการ 3 โครงการมีจำนวน 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ลำปาง และ เชียงใหม่ สำหรับการดำเนินงานในเขต กรุงเทพมหานครจะเป็นลักษณะของการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในระดับทั่วประเทศ เช่นการผลิตเอกสาร การผลิตสื่อเพื่อแจกจ่ายไปยังโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ

จังหวัดที่ได้รับการสนับสนุน 2 โครงการได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย ลำพูน พะเยา น่าน แพร่ ชัยภูมิ ยโสธร จะเห็นได้ว่ากลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด จะได้รับการสนับสนุน 2 โครงการขึ้นไป

จังหวัดที่ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการ 1 โครงการได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ตรัง จันทบุรี เพชรบูรณ์ เลย อุตรดิตถ์ สกลนคร ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ สุราษฎร์ธานี และ สงขลา

ส่วนจังหวัดที่เหลืออีก 46 จังหวัดคิดเป็นร้อยละ 60.53 กองทุนสิ่งแวดล้อมยังไม่ได้ให้การสนับสนุนองค์กรเอกชนเพื่อดำเนินงานดังแผนภูมิที่ 4-1

แผนภูมิที่ 4-1 แสดงพื้นที่ดำเนินการขององค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

ทางด้านระยะเวลาในการพิจารณาโครงการ พบว่าก่อนที่จะคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมจะมีมติสนับสนุนการดำเนินงานใช้เวลาในการพิจารณาเฉลี่ย 11 เดือน โดยโครงการที่ใช้เวลาพิจารณาสูงสุดนานถึง 27 เดือน ใช้เวลาดำสุด 3 เดือน โดยส่วนใหญ่จะใช้เวลาพิจารณา 7-12 เดือน (ร้อยละ 34.78) ดังตารางที่ 4-8

ตารางที่ 4-8 แสดงระยะเวลาในการพิจารณาโครงการก่อนให้การสนับสนุนโครงการขององค์กรเอกชน

ระยะเวลาที่กองทุนสิ่งแวดล้อมพิจารณา	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระยะเวลาพิจารณา 1 - 6 เดือน	6	26.08	ต่ำสุด 3 เดือน
ระยะเวลาพิจารณา 7 - 12 เดือน	8	34.78	สูงสุด 27 เดือน
ระยะเวลาพิจารณา 13 - 18 เดือน	6	26.08	เฉลี่ย 11 เดือน
ระยะเวลาพิจารณา 19 - 24 เดือน	2	8.69	
ระยะเวลาพิจารณา 25 เดือนขึ้นไป	1	4.35	
รวม	23	100.00	

ทางด้านระยะเวลาในการดำเนินงานขององค์กรเอกชน วิเคราะห์จากเอกสารโครงการ พบว่าส่วนใหญ่ราว 4 ใน 5 มีจำนวน 18 โครงการ (ร้อยละ 78.26) ใช้เวลาดำเนินโครงการ 36 เดือนหรือ 3 ปี ตามข้อกำหนดโครงการสูงสุด ดังตารางที่ 4-9

ตารางที่ 4-9 แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในโครงการ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระยะเวลาดำเนินงาน 12 เดือน	2	8.69	ต่ำสุด 12 เดือน
ระยะเวลาดำเนินงาน 14 เดือน	1	4.34	สูงสุด 36 เดือน
ระยะเวลาดำเนินงาน 24 เดือน	2	8.69	เฉลี่ย 32 เดือน
ระยะเวลาดำเนินงาน 36 เดือน	18	78.26	
รวม	23	100.00	

อย่างไรก็ตามระยะเวลาในการดำเนินงาน 3 ปี เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนคนหนึ่งโดยส่วนตัว ชูสกุล (สัมภาษณ์ 10 พ.ย.2543) เห็นว่าไม่มากพอที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรชุมชน สอดคล้องกับ เดชา เปมฤดีเลิศ (สัมภาษณ์ 27 พ.ค.2543) ระบุว่า เวลา 3 ปีน้อยเกินไปที่จะสร้างความต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากโครงการที่ให้การสนับสนุนพบว่าส่วนใหญ่จะเสนอการดำเนินงานระยะเวลาสูงสุด กล่าวคืออยู่อยู่ที่ 3 ปี

4.3 โครงการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

โครงการขององค์กรเอกชนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มของการองค์กรเอกชนที่ขอลอนโครงการ กลุ่มของโครงการที่กองทุนสิ่งแวดล้อมมีมติไม่อนุมัติโครงการ และ โครงการที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นวิเคราะห์ดังนี้

4.3.1 โครงการที่ขอลอนการรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาเหตุผลขององค์กรเอกชนในการขอลอนโครงการ ที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากเอกสารถึงกองทุนสิ่งแวดล้อมที่เป็นทางการ พบว่า 5 โครงการ (ร้อยละ 21.73) ระบุว่าสถานการณ์สิ่งแวดล้อมหรือชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ลดหลั่นลงมาเล็กน้อย จำนวน 4 โครงการ (ร้อยละ 17.39) ระบุว่า โครงการไม่พร้อมในการดำเนินงาน นอกนั้นกระจายกันออกไป ดังตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-10 แสดงเหตุผลอย่างเป็นทางการในการขอลอนโครงการจำแนกตามระยะเวลาในการพิจารณา

	จำนวนเดือนที่ใช้ในการพิจารณาโครงการ				รวม
	1-12	13-24	25-36	37-48	
1.สถานการณ์สิ่งแวดล้อม/ชุมชนเปลี่ยนแปลงไป	1	2		2	5
2.โครงการไม่พร้อมดำเนินการ		3		1	4
3.บุคลากรไม่พร้อมดำเนินงาน	2	1			3
4.โครงการได้รับทุนจากแหล่งอื่น		1	1	1	3
5.ขอลอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการใหม่		2		1	3
6.กองทุนสิ่งแวดล้อมใช้เวลาพิจารณานานเกินไป		2			2
7.องค์กรไม่มีเวลาในการดำเนินงาน	1	1			2
8.โครงการที่ดำเนินงานอาจขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐ	1				1
9.โครงการ/หน่วยงานเปลี่ยนแนวคิดการดำเนินงาน		1			1

สำหรับระยะเวลาในการพิจารณาก่อนขอลอนโครงการเกินครึ่ง (12 โครงการร้อยละ 52.17) ใช้เวลา 13-24 เดือน โดยเวลาพิจารณาสูงสุด 27 เดือน ต่ำสุด 3 เดือน โดยเฉลี่ยใช้เวลาพิจารณา 12 เดือน ก่อนที่องค์กรเอกชนจะขอลอนการรับการสนับสนุน ดังตารางที่ 4-11

ตารางที่ 4-11 แสดงระยะเวลาที่กองทุนสิ่งแวดล้อมพิจารณากรองโครงการเอกชนขอถอนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน

ระยะเวลาพิจารณาก่อนขอถอนโครงการ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระยะเวลา 1 - 12 เดือน	6	26.08	สูงสุด 27 เดือน
ระยะเวลา 13 - 24 เดือน	12	52.17	ต่ำสุด 3 เดือน
ระยะเวลา 25 - 36 เดือน	1	4.35	เฉลี่ย 11.65 เดือน
ระยะเวลา 37 - 48 เดือน	4	17.39	
รวม	23	100.00	

ทางด้านวงเงินงบประมาณ พบว่า โครงการที่ขอรับการสนับสนุนจำนวน 13 โครงการ (ร้อยละ 56.52) ใช้งบประมาณจำนวน 4,000,001-5,000,000 บาท โดยมีวงเงินที่ขอรับการสนับสนุนสูงสุด 6,150,000 บาท ต่ำสุด 680,000 บาท โดยเฉลี่ยขอรับการสนับสนุนโครงการละ 3,950,000 บาท ดังตารางที่ 4-12

ตารางที่ 4-12 แสดงวงเงินต่อโครงการที่ขอถอนการรับการสนับสนุน

วงเงินที่ใช้ดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
โครงการที่ใช้งบประมาณต่ำกว่า 2,000,000 บาท	3	13.04	สูงสุด 6.15 ล้านบาท
โครงการที่ใช้งบประมาณ 2,000,001 - 3,000,000 บาท	2	8.69	ต่ำสุด 0.68 ล้านบาท
โครงการที่ใช้งบประมาณ 3,000,001 - 4,000,000 บาท	3	13.04	เฉลี่ย 3.95 ล้านบาท
โครงการที่ใช้งบประมาณ 4,000,001 - 5,000,000 บาท	13	56.52	
โครงการที่ใช้งบประมาณ 5,000,001 บาทขึ้นไป	2	8.69	
	23	100.00	

4.3.2 โครงการที่กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่ให้การสนับสนุน

โครงการที่กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่ให้การสนับสนุนมีจำนวน 11 โครงการ จำนวนองค์กรเอกชน 5 องค์กร สำหรับเหตุผลที่คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม ให้เหตุผลในการไม่สนับสนุนโครงการพบว่า เกือบครึ่ง (ร้อยละ 45.45) เป็นโครงการที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานราชการอื่น ลดหลั่นลงมา ได้แก่โครงการดังกล่าวขาดการสร้างเครือข่ายกับองค์กรประชาชน (ร้อยละ 36.36) ดังตารางที่ 4-13

ตารางที่ 4-13 แสดงเหตุผลในการ ไม่อนุมัติโครงการของกองทุนสิ่งแวดล้อม (n=11)

เหตุผลของกองทุนสิ่งแวดล้อมในการปฏิเสธการสนับสนุน	จำนวนโครงการ	ร้อยละ
โครงการซ้ำซ้อนกับหน่วยงานราชการอื่น	5	45.45
โครงการขาดการสร้างเครือข่ายกับประชาชน	4	36.36
โครงการไม่มีความต่อเนื่อง	3	27.27
โครงการไม่กระจายความรับผิดชอบต่อชุมชนท้องถิ่น	3	27.27
โครงการไม่สอดคล้องในหลักเกณฑ์/แนวทาง	2	18.18
โครงการไม่ปรับปรุงตามคำแนะนำ	1	9.09
ขนาดของโครงการใหญ่เกินไป	1	9.09
โครงการขาดความต่อเนื่องยั่งยืน	1	9.09
โครงการขาดความจำเป็นเร่งด่วน	1	9.09

ทวีเกียรติ ประเสริฐเจริญสุข (สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2543) ซึ่งเป็นอดีตคณะกรรมการความร่วมมือภาคเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม (โครงสร้างเดิม) ได้ชี้ว่าการไม่อาจสนับสนุนโครงการองค์กรเอกชนบางแห่ง มีสาเหตุสำคัญจาก "โครงการบางแห่งเสนอการดำเนินงานในพื้นที่ความรับผิดชอบของกระทรวงกลาโหม โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า เมื่อทำการตรวจสอบแล้วพบว่า ทางกระทรวงกลาโหม ไม่อนุญาตให้มีการดำเนินการดังกล่าวในพื้นที่นั้น นอกจากนั้นยังมีประเด็นของรูปแบบการทำงานคือเจ้าของโครงการเสนอทำโครงการเพียงคนเดียว โดยจะทำการจ้างเหมาชาวบ้านมาทำงาน ซึ่งขัดต่อหลักการของการมีส่วนร่วม ซึ่งเจ้าของโครงการก็ไม่ค่อยพอใจกองทุนสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน"

สำหรับระยะเวลาที่กองทุนสิ่งแวดล้อมใช้ในการพิจารณาก่อนปฏิเสธการสนับสนุนการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ใช้เวลาพิจารณา 13-24 เดือน (ร้อยละ 63.64) โดยมีโครงการที่ใช้เวลาพิจารณานานที่สุด 25 เดือน ใช้เวลาพิจารณาคำที่ต่ำสุด 7 เดือน เมื่อมองในภาพรวมโดยเฉลี่ยใช้เวลาพิจารณา 15 เดือน ดังตารางที่ 4-14

ตารางที่ 4-14 แสดงระยะเวลาพิจารณาโครงการก่อนกองทุนสิ่งแวดล้อมจะมีมติไม่ให้การสนับสนุน

ระยะเวลาพิจารณา	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระยะเวลา 1 - 12 เดือน	3	27.27	สูงสุด 25 เดือน
ระยะเวลา 13 - 24 เดือน	7	63.64	ต่ำสุด 7 เดือน
ระยะเวลา 25 - 36 เดือน	1	9.09	เฉลี่ย 15.27 เดือน
รวม	11	100.00	

สำหรับวงเงินที่ขอรับการสนับสนุนพบว่าราว 3 ใน 4 ของโครงการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมของงบประมาณเพื่อดำเนินงาน 4,000,001-5,000,000 บาท (ร้อยละ 72.72) โดยมี 1 โครงการเสนอขอรับการสนับสนุนเป็นวงเงินสูงสุด 8,300,000 บาท มีวงเงินดำเนินการต่ำที่สุด 1,390,000 บาท เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยพบว่าต้องการงบประมาณดำเนินการ 4,790,000 บาท ดังตารางที่ 4-15

ตารางที่ 4-15 แสดงวงเงินต่อโครงการที่กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่ให้การสนับสนุน

วงเงินงบประมาณในการดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
โครงการที่ใช้งบประมาณต่ำกว่า 2,000,000 บาท	1	9.09	สูงสุด 8.30 ล้านบาท
โครงการที่ใช้งบประมาณ 2,000,001 - 3,000,000 บาท	0	0.00	ต่ำสุด 1.39 ล้านบาท
โครงการที่ใช้งบประมาณ 3,000,001 - 4,000,000 บาท	1	9.09	เฉลี่ย 4.79 ล้านบาท
โครงการที่ใช้งบประมาณ 4,000,001 - 5,000,000 บาท	8	72.72	
โครงการที่ใช้งบประมาณ 5,000,001 บาทขึ้นไป	1	9.09	
รวม	11	100.00	

4.4 การบรรลุตามวัตถุประสงค์

การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ ถือเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยพิจารณาว่าหน่วยงานหรือองค์กรดำเนินการจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด และการดำเนินงานจริงสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด หรือมีการดำเนินและไม่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ใดบ้าง อย่างไรก็ตาม เป้าประสงค์ของการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ให้ความสำคัญ เพราะถือเป็นกรอบทบทวนบทบาทและภารกิจขององค์กร ว่าดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้เพียงใด

การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนสิ่งแวดล้อม จึงพิจารณา 2 ด้านหลักด้วยกันคือ การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนสิ่งแวดล้อม ในฐานะองค์กรผู้สนับสนุนเพื่อการพัฒนาให้กับองค์กรเอกชน และการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเอกชน ในฐานะผู้เสนอขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

4.4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนสิ่งแวดล้อม

การพิจารณาว่ากองทุนสิ่งแวดล้อมมีวัตถุประสงค์ใด ผู้วิจัยได้พิจารณาจาก พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 เป็นแนวทางหลักสำหรับการประเมิน โดยถือว่า กองทุนสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่และภารกิจต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้นจึงวิเคราะห์ในลักษณะของภาพรวม หมายถึงมาตราที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเอกชน และมาตราที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสิ่งแวดล้อมโดยตรง(มาตรา 22 -31) เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัตินี้แล้วจะพบว่า จะไม่พบวัตถุประสงค์ของกองทุนสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ หากแต่มีภารกิจระบุไว้ในมาตรา 23 ที่ชี้ถึงกิจการที่สามารถใช้จ่ายเงินของกองทุนสิ่งแวดล้อมได้ซึ่งในมาตรานี้ส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเอกชนอยู่ในวงเล็บ 4 ระบุไว้ดังนี้

"มาตรา 23 (4) เป็นเงินช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมเห็นควรและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเห็นชอบ"

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า "กองทุนสิ่งแวดล้อม" เป็นเพียงกลไกการดำเนินงานภายใต้การกำกับของคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม และ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ อย่างไรก็ตามเพื่อพิจารณาภารกิจที่ต้องดำเนินการในภาพรวมของ พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 จะพบมาตราที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของการได้รับการช่วยเหลือขององค์กรเอกชน ระบุไว้ในมาตรา 8 ดังนี้

"มาตรา 8 องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 7 แล้วอาจได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องดังต่อไปนี้..."

ในวรรคแรกกำหนดการให้การช่วยเหลือองค์กรเอกชนไว้ 5 เรื่องด้วยกัน (ตารางที่ 16) และในส่วนของวรรคที่สาม ได้ระบุแนวทางการช่วยเหลือของกองทุนสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

"คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจพิจารณาเงินอุดหนุน หรือเงินกู้ให้แก่องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้วเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร"

จากมาตรา 8 เห็นได้อย่างชัดเจนว่า องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีสิทธิขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมได้ 5 เรื่องด้วยกัน ทั้งในทางปฏิบัติ กองทุนสิ่งแวดล้อม ให้การช่วยเหลือเพียง 2 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 40 ของกิจกรรมที่องค์กรเอกชนมีสิทธิขอรับการสนับสนุนตามพระราชบัญญัติ สำหรับกิจกรรมที่ยังไม่มีการสนับสนุนพบว่า สาเหตุสำคัญมาจาก การที่องค์กรเอกชนไม่ได้ขอดำเนินการ ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการตีความในข้อของกฎหมายที่แตกต่างกัน และบางอย่างกองทุนสิ่งแวดล้อมพิจารณาว่าซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น จึงไม่ได้ให้การสนับสนุน ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 4-16 กิจกรรมที่องค์กรเอกชนมีสิทธิขอรับการสนับสนุนตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 8 เปรียบเทียบกับการสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อม

เรื่องที่ราชการอาจให้การช่วยเหลือตาม มาตรา 8	การดำเนินการของ กองทุนสิ่งแวดล้อม	เหตุผล
1.การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	ไม่มีการสนับสนุน	● กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่กำหนดเป็นแนวทางการสนับสนุน ● องค์กรเอกชนไม่ขอรับการสนับสนุน
2.การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลหรือข่าวสาร หรือสร้างจิตสำนึกของสาธารณชน ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ให้การสนับสนุนแล้ว	● ทุกโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม มีการผลิตสื่อ หรือประชาสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าว ● กองทุนสิ่งแวดล้อมให้การพิจารณาเร็วกว่ากิจกรรมอื่น
3.การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น	ให้การสนับสนุนแล้ว	● โครงการส่วนใหญ่ที่ให้ออกการสนับสนุนมีกิจกรรมดังกล่าว
4.การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	ไม่มีการสนับสนุน	● กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่กำหนดเป็นแนวทางการสนับสนุน ● การวิจัยสามารถขอรับการสนับสนุนจากแหล่งอื่นได้ เช่น สำนักงานกองทุนส่งเสริมการวิจัย (สกว.) และอีกหลายแหล่ง
5.การให้การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตรายหรือเสียหายอันเกิดจากภาวะมลพิษอันเกิดจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นตัวแทนในคดีฟ้องร้องต่อศาล เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นด้วย	ไม่มีการสนับสนุน	● กองทุนสิ่งแวดล้อมไม่กำหนดเป็นแนวทางการสนับสนุน ● องค์กรเอกชนไม่ขอรับการสนับสนุน ● กองทุนสิ่งแวดล้อม พยายามหลีกเลี่ยงการจัดแย้งกับหน่วยราชการอื่น

4.4.2 การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเอกชน

จากการพิจารณาเป้าหมายหลักของการดำเนินงานขององค์กรเอกชน สามารถจำแนกเป็นกลุ่มกิจกรรมได้ 3 ประเภทคือ โครงการที่รณรงค์สร้างจิตสำนึกในระดับกว้าง โครงการที่เกี่ยวกับการจัดตั้งเครือข่ายขององค์กรชุมชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และ กิจกรรมการส่งเสริมเกษตรกรรมธรรมชาติ เกษตรกรรมปลอดสารพิษ โดยเกือบครึ่งขององค์กรเอกชน นำเสนอโครงการด้านการสร้างเครือข่ายขององค์กรชุมชน (ร้อยละ 47.82) รองลงมาได้แก่การรณรงค์สร้างจิตสำนึก (ร้อยละ 34.78) ดังตารางที่ 4-16

ตารางที่ 4-17 แสดงกิจกรรมในการดำเนินโครงการ

ลักษณะกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การรณรงค์สร้างจิตสำนึกในภาพรวมระดับประเทศ และการสร้างจิตสำนึกความระหนัก การจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์แก่ครูและนักเรียนในโรงเรียน	8	34.78
โครงการที่เน้นกิจกรรมให้ความรู้ การจัดตั้งองค์กรระดับชุมชน การจัดตั้งเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	11	47.82
โครงการที่เน้นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน โดยให้ความรู้งานเกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรธรรมชาติ กลไกตลาด กลไกด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน	5	21.74
รวม	23	100.00

สำหรับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานโดยพิจารณาจากโครงการที่นำเสนอพบว่า เกินครึ่ง (ร้อยละ 56.52) มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับจัดตั้งเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกือบครึ่ง(ร้อยละ 47.82) มีวัตถุประสงค์ส่งเสริมศักยภาพและบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติ ดังตารางที่ 4-18

ตารางที่ 4-18 แสดงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในโครงการ (n=23)

	จำนวน	ร้อยละ
การจัดตั้งเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	13	56.52
การส่งเสริมศักยภาพและบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติ	11	47.82
การส่งเสริมเกษตรกรรมธรรมชาติ วนเกษตร	7	30.43
การสำรวจองค์ความรู้กาสร้างฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม	7	30.43
การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการจัดตั้งองค์กรชุมชน	5	21.74

ตารางที่ 4-18 แสดงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ใน โครงการ (n=23)

	จำนวน	ร้อยละ
การผลิตและพัฒนาสื่อเพื่อการณรงค์ให้นุรักษ์สิ่งแวดล้อม	5	21.74
การอบรมและการปลูกฝังจิตสำนึกนักเรียน/ชุมชน/ประชาชนทั่วไป	4	17.39
การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ	3	13.04
การสำรวจและจัดหาพันธุ์ไม้ท้องถิ่นเพื่อเพาะและขยายพันธุ์	3	13.04
การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ	3	13.04
การณรงค์ให้เกิดความรักสิ่งแวดล้อม	3	13.04
การพัฒนาจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม	2	8.69
การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชน	2	8.69
การให้บริการสมาชิก	2	8.69
การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม	2	8.69
การกำหนดกฎระเบียบการใช้ระบบนิเวศชุมชน/ป่าชุมชน	2	8.69
การลดมลภาวะและขยะในพื้นที่รณรงค์	2	8.69

สำหรับความต่อเนื่องของโครงการ ที่องค์กรเอกชนนำเสนอไว้ในโครงการพบว่า ส่วนมาก (ร้อยละ 39.13) ระบุว่า ผลของโครงการจะก่อให้เกิดผู้นำองค์กรชุมชน เครือข่ายมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง ลดต้นทุนในสัดส่วนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 30.43) ระบุว่า ผลของการดำเนินโครงการจะผลักดันให้องค์กรชุมชน เครือข่าย เยาวชน เกิดจิตสำนึกรักธรรมชาติ และในลำดับที่ 3 และ 4 ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังตาราง 4-19

ตารางที่ 4-19 แสดงความต่อเนื่องของโครงการที่ระบุไว้ในโครงการ (n=23)

ลักษณะกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ผู้นำองค์กรชุมชน/เครือข่ายมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง	9	39.13
องค์กรชุมชน/เครือข่าย/เยาวชน เกิดจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	7	30.43
องค์กรเครือข่ายมีความเข้มแข็ง	5	21.74
ประชาชนมีองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติ	5	21.74
เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการกับองค์กรชุมชน	4	17.39
มีระบบฐานข้อมูล ศูนย์ข้อมูลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศูนย์ข้อมูลป่าชุมชน	4	17.39
เกิดการถ่ายทอดเกษตรกรรมธรรมชาติอย่างแพร่หลาย	4	17.39
เกิดกลุ่มอาชีพธุรกิจชุมชน	3	13.04
มีการจัดตั้งกองทุนในการดูแลรักษาระบบนิเวศ/ความหลากหลายทางชีวภาพ	3	13.04

ตารางที่ 4-19 แสดงความต่อเนื่องของโครงการที่ระบุไว้ในโครงการ (n=23)

ลักษณะกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
องค์กรชุมชนสามารถอนุรักษ์ระบบนิเวศและความหลากหลายชีวภาพไว้ได้	2	8.69
สภาพแวดล้อมดีขึ้น	2	8.69
เกิดการขยายผลกิจกรรมสู่ชุมชนอื่น	2	8.69
เกิดแบบอย่างในการอนุรักษ์ธรรมชาติ	2	8.69
มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี/ชุมชน/องค์กรชุมชน	2	8.69
มีกฎระเบียบในการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติ	1	4.34
เกิดกองทุนพันธุ์ไม้	1	4.34

สำหรับวิธีการประเมินความสำเร็จของโครงการ เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนได้ให้ความเห็นถึงการกำหนดตัวชี้วัดของความสำเร็จของโครงการพอประมวลได้ดังนี้

1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินโครงการที่จะต้องบรรลุเบื้องต้นได้เสียก่อน

2) ชุมชนเข้มแข็งมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง โดยพิจารณาจากการเติบโตขององค์กรชุมชน ความสามารถในการแก้ปัญหาท้องถิ่น

3) สิ่งแวดล้อมดีขึ้น โดยเฉพาะมลพิษลดน้อยลง ซึ่งอาจจะพิจารณาจาก ความปนเปื้อนสารพิษในสิ่งแวดล้อมที่ลดน้อยลง

4) การมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ เช่นกรมป่าไม้ กรมประมง สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา นักวิชาการ องค์กรท้องถิ่น กลุ่มสตรี เยาวชน ซึ่งจะเป็นแนวร่วม ในการหนุนเสริม รวมทั้งสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่อง

5) จัดสำนักด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติสูงขึ้น

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาที่ความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ยังไม่มีกระบวนการตรวจวัดด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หากแต่ใช้การประเมินเชิงอัตวิสัย (Subjective Judgement) โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของประชาชน เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน ซึ่งพอสรุปได้เบื้องต้นดังนี้

1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการองค์กรชุมชน ในทุกกิจกรรม เพื่อดำเนินงาน

2) มีการแจกจ่ายสื่อรณรงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารเช่น แผ่นพับ เอกสาร ไปให้กับประชาชนจำนวนมาก และเกิดเครื่องมือในการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

3) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่าง องค์กรชุมชน หน่วยงานราชการในพื้นที่ องค์กรเอกชน และ กองทุนสิ่งแวดล้อม

4) เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านการเกษตร จากการทำเกษตรแผนใหม่ที่ใช้ สารเคมีปราบศัตรูพืชซึ่งก่อมลพิษต่อสภาพแวดล้อม มาเป็นเกษตรธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณภาพดิน และลดการทำลายสิ่งแวดล้อมจากพิษของสารเคมี

4.5 จุดอ่อนและข้อจำกัดในการรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์จุดอ่อน(Weakness)และข้อจำกัด(Threat) เป็นแนวการวิเคราะห์โดยการ ประเมินจุดอ่อนมักวิเคราะห์ปัญหาภายในหน่วยงาน/องค์กร ส่วนข้อจำกัดมักเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ทำให้กระบวนการดำเนินงานของหน่วยงาน/องค์กรล่าช้าหรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ในส่วนของ การประเมินจุดอ่อนและข้อจำกัดของกองทุนสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยไม่จำแนกเป็นปัญหาจากปัจจัยภายนอก หรือภายใน หากแต่จะพิจารณาเป็นด้าน (Aspect) และเป็นกระบวนการ (Process) ซึ่งจะสอดคล้องกับ ระบบและกลไกการทำงานของกองทุนสิ่งแวดล้อม

4.5.1 ปัญหาด้านกระบวนการของกองทุนสิ่งแวดล้อม

1) กรอบและแนวทางการพิจารณาสนับสนุนเงินทุนแก่องค์กรเอกชน มีลักษณะทั่วไป และกว้าง รวมทั้งขาดความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ ทำให้โครงการขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นโครงการทางด้านสังคมอันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนใน ชนบท ไม่สามารถปรับและดำเนินการให้สอดคล้องกับกรอบและแนวทางดังกล่าวได้โดยง่าย (ทวี เกียรติ ประเสริฐเจริญสุข และคณะ,2541:145)

2) กฎระเบียบค่อนข้างเข้มงวดและถูกยึดเป็นแนวปฏิบัติที่ตายตัวขาดความยืดหยุ่น (สมเกียรติ ประชุมรัตน์ สัมภาษณ์ 12 มิถุนายน 2543) นอกจากนี้ยังมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการนำ เสนอโครงการ (เดชา เปรมฤดีเลิศ สัมภาษณ์,24 พฤษภาคม 2543) แบบฟอร์มในการเขียนโครงการสับ สนเข้าใจยาก (สนั่น ชูสกุล สัมภาษณ์ 10 พฤศจิกายน 2543)

3) องค์กรในการพิจารณาโครงการมีการเปลี่ยนแปลง เช่นคณะอนุกรรมการ ทำให้เกิด ความไม่ต่อเนื่องและล่าช้าในการพิจารณาโครงการ (เพ็งอ้าง,2541:146) รวมถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กองทุนสิ่งแวดล้อม ที่ต้องมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งกัน จึงขาดความต่อเนื่อง ทำให้การประสาน งานไม่ต่อเนื่อง ต้องเริ่มต้นประสานงานกันใหม่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง (สมเกียรติ ประชุมรัตน์ สัมภาษณ์ 12 มิถุนายน 2543)

4) ขาดแผนปฏิบัติการ ในการสนับสนุนองค์กรเอกชนให้สอดคล้องกับปัญหาของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (เพ็งอ้าง,2541;146)

5) ขีดความสามารถของ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้วิเคราะห์โครงการ คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งผู้วิเคราะห์โครงการและประสานงานกับผู้รับผิดชอบโครงการ ในการปรับแก้โครงการเบื้องต้นและปรับแก้ตามมติคณะอนุกรรมการ มติคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ผู้วิเคราะห์โครงการขาดประสบการณ์ในการประสานกับองค์กรเอกชน จะทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ (เพ็งอ้าง,2541;146) ทั้งนี้ก็สัมพันธ์กับการบรรจุแต่งตั้งและสับเปลี่ยนตำแหน่ง

6) ความล่าช้าในการพิจารณาโครงการ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นค่อนข้างตรงกันว่า ระยะเวลาในการพิจารณาโครงการล่าช้า ซึ่งทำให้หลายโครงการต้องขอลอนโครงการ อันเนื่องมาจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อม เปลี่ยนไป ความไม่พร้อมของบุคลากร เห็นได้จาก ระยะเวลาในการพิจารณาโครงการก่อนให้การสนับสนุนใช้เวลาโดยเฉลี่ย 11 เดือนซึ่งเวลาสูงสุดที่ต้องรอการพิจารณาถึง 27 เดือน ระยะเวลาพิจารณาก่อนที่จะปฏิเสธการให้การสนับสนุนเฉลี่ย 15.27 เดือน ส่วนระยะเวลาการพิจารณาก่อนที่องค์กรเอกชนจะขอลอนโครงการเฉลี่ย 11.65 เดือน โดยสูงสุดที่คอยการพิจารณา 27 เดือน

4.5.2 ปัญหาด้านการจัดทำโครงการขององค์กรเอกชน

ทางด้านการนำเสนอโครงการ พบว่ามีข้อจำกัดหลายประการทำให้หลายโครงการไม่อาจดำเนินโครงการได้

1) ข้อกำหนดในการทำงานบางพื้นที่ที่ต้องขออนุญาตเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ (เฉชา เปรมฤดีเลิศ สัมภาษณ์,24 พฤษภาคม 2543)

2) องค์กรเอกชนไม่พร้อมดำเนินการอันเนื่องจากขาดบุคลากร (รอนานเกินไปเจ้าหน้าที่ลาออก) จึงขอลอนโครงการ หรือผู้เชี่ยวชาญในโครงการดังกล่าวได้รับงานใหม่ ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการที่ขอรับการสนับสนุนได้

3) องค์กรเอกชนเขียนโครงการนำเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหลายแหล่ง เมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนอื่น จึงได้ขอลอนการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

4) ทักษะในการเขียนโครงการของเจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนมีจำกัด ไม่สามารถเขียนโครงการได้สอดคล้อง เป็นเหตุเป็นผลและมีความเป็นไปได้ในทางวิชาการและทางปฏิบัติ ทำให้ต้องมีการปรับปรุงโครงการ เป็นผลต่อการใช้เวลานานปรับปรุงอย่างยาวนาน

4.5.3 ปัญหาด้านเทคนิคและวิธีการทำโครงการ

ทางด้านเทคนิคและวิธีการถือเป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรคในการดำเนินโครงการ เพราะจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์การสนับสนุน และบางกิจกรรมต้องใช้ความรู้และความเป็นไปได้ในเชิงวิชาการ พอประมวลได้ดังนี้

1) องค์กรเอกชนจำนวนหนึ่ง เสนอโครงการในลักษณะที่ไม่มีความเป็นไปได้ในทางวิชาการและเทคนิค เช่น การปลูกต้นไม้ในกระป๋องน้ำตามพื้นที่ป่า เพื่อให้น้ำขังในกระป๋อง โดยเสนอเป็นโครงการใหญ่ ซึ่งผิดระบบนิเวศวิทยา และเป็นไปไม่ได้ยากเพราะกระป๋องบรรจุน้ำถ้าไม่มีการระบายน้ำออกจะทำให้รากเน่าต้นไม้จะตายได้เช่นกัน โดยเทคนิคแล้วยังไม่มีการศึกษาความเป็นไปได้ในเชิงวิชาการ โครงการลักษณะนี้จึงไม่ได้รับการสนับสนุน

2) โครงการที่นำเสนอซ้ำซ้อนกับหน่วยงานราชการอื่น ดำเนินการอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งหน่วยงานราชการดังกล่าวจะมีความชำนาญมากกว่า เช่น การปลูกป่าในพื้นที่อนุรักษ์ การอนุรักษ์ปะการัง

3) โครงการที่นำเสนอ ขาดแผนการในการระดมความร่วมมือจากภาคประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของ พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ดังนั้นโครงการที่ขาดกระบวนการนี้ไม่ได้รับการสนับสนุน

4.5.4 ข้อจำกัดด้านกฎหมาย

ในส่วนของข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย ซึ่งได้กำหนดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ดำเนินการ และผู้มีสิทธิขอดำเนินการดังนี้

1) ตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 7,8 ระบุให้สิทธิเฉพาะ องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เท่านั้นที่จะมีสิทธิขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้องค์กรเอกชนเล็ก ๆ แต่ทำงานต่อเนื่องเป็นเวลานานไม่อาจขอรับการสนับสนุนการดำเนินการได้

2) สำหรับพระราชบัญญัติดังกล่าว ในมาตรา 8 ระบุกิจกรรมที่ทำได้ 5 ประการ ถึงแม้ว่าที่ผ่านมา กองทุนสิ่งแวดล้อมจะให้ได้เพียง 2 กิจกรรมเท่านั้น แต่นอกเหนือจากกิจกรรมดังกล่าวนี้ไม่

อาจจะใช้งบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

3) การกำหนดเพดานวงเงินสนับสนุนที่ไม่เกิน 5 ล้านบาทต่อโครงการ อาจจะไม่เหมาะสม (เสนอที่ วิชัยวงศ์ สัมภาษณ์ 26 พฤษภาคม 2543) อย่างไรก็ตามก็ประเด็นดังกล่าวนี้หากตีความตามกฎหมายจะมีข้อยกเว้นอยู่คือ "...แล้วแต่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมเห็นสมควร" ในเรื่องของเพดานเงินจึงไม่ใช่ข้อจำกัดตามกฎหมาย เห็นได้จากตัวอย่างรูปธรรมคือโครงการเครือข่ายชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน จ.บุรีรัมย์ และ จ.นครราชสีมา ที่ได้รับการสนับสนุน 12.40 ล้านบาท (จินตนา ทวีมา สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม 2543)

4.5.5 ข้อจำกัดด้านสถานการณ์

การประเมินสถานการณ์ที่เป็นจริงสามารถกำหนดความเหมาะสมในการดำเนินงาน จะการประมวลพบว่ามีข้อจำกัดดังนี้

1) ปัญหาของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะของความไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นโครงการที่องค์กรเอกชนเขียนขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ถ้าหากการพิจารณาของกองทุนสิ่งแวดล้อมล่าช้าปัญหาดังกล่าวอาจคลี่คลายไป หรือได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานอื่น (เสนอที่ วิชัยวงศ์ สัมภาษณ์ 26 พฤษภาคม 2543)

2) ปัญหาของชุมชนในพื้นที่ซึ่งอาจมีความขัดแย้งกันระหว่างชุมชน และมีแนวโน้มในทางที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นในอนาคต เช่น พื้นที่ดำเนินการบางโครงการอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปืม จังหวัดสุโขทัย ซึ่งอาจจะเกิดความขัดแย้งกับโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ของกรมชลประทาน ดังนั้นเมื่อประเมินถึงสถานการณ์ดังกล่าวที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ทางองค์กรเอกชนที่เสนอขอรับการสนับสนุนดังกล่าวจึงได้ขอถอนโครงการไป

4.6 จุดแข็งและโอกาสการสนับสนุนทุน

การประเมินจุดแข็ง (Straight) มักใช้วิเคราะห์กับหน่วยขององค์กรที่เป็นลักษณะเด่น ส่วนการประเมินโอกาส (Opportunity) เป็นเรื่องของการพิจารณาปัจจัยภายนอก ว่าเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด สำหรับการวิเคราะห์ครั้งนี้จะผนวกปัจจัยภายนอกและภายในเข้าด้วยกัน และจำแนกเป็นด้านของการประเมินดังนี้

4.6.1 จุดแข็งด้านการบริหารของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ทางด้านจุดแข็งของกองทุนสิ่งแวดล้อม มีหลายประเด็นสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรเอกชน

- 1) การพิจารณาโครงการโดยละเอียด ทำให้เกิดความรอบคอบและค่อนข้างมั่นใจได้ว่าเป็นโครงการที่มีคุณภาพ และสามารถปฏิบัติได้จริงเนื่องจากมีการประเมินหลายฝ่าย
- 2) มีกระบวนการปรับปรุงแก้ไขโครงการ โดยฝ่ายวิเคราะห์โครงการของกองทุนสิ่งแวดล้อม ร่วมกับคณะกรรมการของกองทุนสิ่งแวดล้อมจะช่วยแนะนำการเขียนโครงการขององค์กรเอกชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และข้อกำหนดของกองทุนสิ่งแวดล้อม
- 3) งบประมาณในการดำเนินงานต่อเนื่อง เพราะเป็นงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งถ้าหมดไปทางรัฐบาลจะพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม

4.6.2 โอกาสด้านการจัดทำโครงการขององค์กรเอกชน

ทางด้านองค์กรเอกชนซึ่งในปัจจุบันค่อนข้างมีปัญหาในเรื่องของแหล่งทุนจากต่างประเทศที่กำลังย้ายฐานการลงทุน และทัศนคติของประชาชน ถ้าหากได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม จะเกิดผลดีต่อการดำเนินงานขององค์กรเอกชน

- 1) เมื่อพิจารณาจะพบว่าแหล่งทุนจากต่างประเทศขององค์กรในประเทศไทย กำลังลดลง ดังนั้นกองทุนสิ่งแวดล้อม จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งขององค์กรเอกชนในการดำเนินโครงการ
- 2) การรับการสนับสนุนทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม จะทำให้องค์กรเอกชนสามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

4.6.3 โอกาสที่ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานขององค์กรเอกชนได้รับการรับรองตามกฎหมาย ซึ่งเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงาน อาทิเช่น

- 1) การดำเนินงานขององค์กรเอกชนจะได้รับการยอมรับในกฎหมาย ตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 มาตรา 7 และ 8
- 2) มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่เปิดโอกาสให้กับองค์กรเอกชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้

4.6.4 โอกาสด้านสถานการณ์

ทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะมิติของปัญหา ซึ่งในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกำลังเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว และในขณะเดียวกันภาคราชการได้ลดบทบาทลง ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวได้เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรเอกชนดังนี้

1) สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมกำลังวิกฤติขึ้น โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศ ดิน น้ำ ดังนั้นการผลักดันให้องค์กรเอกชน ดำเนินการจะทำให้ลดภาระหน่วยงานของภาครัฐ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น

2) ทักษะ ความเข้าใจและความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของภาคประชาชน องค์กรชุมชน มีสูงขึ้น ทั้งนี้ถ้ามีกระบวนการที่เหมาะสม จะระดมส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

4.7 ผลกระทบจากการดำเนินงาน

การประเมินผลกระทบจากการดำเนินการ สามารถประเมินได้หลายมิติ เช่นการประเมินเชิงระยะเวลามองถึงผลกระทบระยะสั้น หรือระยะยาว หรือประเมินเชิงทิศทางเช่นผลกระทบทางตรง หรือทางอ้อม ในส่วนของการประเมินผลกระทบจากการสนับสนุนองค์กรเอกชน ผู้วิจัยใช้การประเมินจากประโยชน์ที่ได้รับ หรือผู้รับประโยชน์ โดยจำแนกได้ดังนี้

4.7.1 ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

จากการสนับสนุนจากการดำเนินงาน พบว่าในส่วนของสภาพแวดล้อมอาจมองได้ไม่ชัดเจน ไม่อาจกำหนดตัวชี้วัดเป็นตัวเลขได้เนื่องจากผลทางตรงและระยะสั้นอาจมองเห็นไม่ชัดเจน จึงทำได้เพียงการประเมินเชิงกระแสความรู้สึก ว่าแนวโน้มทั่วไปดีขึ้นเช่น

1) การลดขยะที่ไม่ย่อยสลาย เช่น โครงการร่วมลดขยะบรรจุภัณฑ์โฟมกับดาวพิเศษ ซึ่งดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับการตอบรับค่อนข้างกว้างขวาง เช่นการลดการใช้ โฟมเป็นฐาน กระทง ได้รับการยอมรับค่อนข้างมาก ถึงขั้นเป็นประกาศของกรุงเทพมหานครให้เลิกใช้ โฟมเป็นกระทง สำหรับประเพณีลอยกระทง(มีการเปลี่ยนแปลงให้ใช้โฟมได้สมัยคุณสมักร สุนทรเวช เป็นผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2543) ซึ่งการลดการใช้ โฟมดังกล่าวลอยลงแม่น้ำลำคลองถือว่า ลดขยะที่ไม่ย่อยสลายลงแม่น้ำลำคลองได้จำนวนมาก

2) การสนับสนุนองค์กรชุมชนการดำเนินการพบว่า ในพื้นที่ภาคเหนือจะมีการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับพื้นที่ภาคอื่น ซึ่งอาจประเมินได้ว่าลดการทำลายสภาพแวดล้อมได้ระดับหนึ่ง

3) หากมองในภาพรวม ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่า โครงการขององค์กรเอกชน จะก่อผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมดีขึ้น เนื่องจากพื้นที่ทำงานขององค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจาก กองทุนสิ่งแวดล้อมมีเพียง 30 จังหวัด หรือร้อยละ 39.47 ของจังหวัดทั้งหมด และในจังหวัดที่มีการดำเนินการก็ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และ บางส่วนก็ไม่อาจดำเนินการได้มีประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากการขาดความต่อเนื่องของโครงการ

4.7.2 ผลกระทบต่อประชาชน

การที่กองทุนสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการดำเนินงานให้กับองค์กรเอกชน ถือได้ว่าสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในระดับสูง เพราะถือเป็นหน่วยงานราชการ มีผลสำคัญด้านการลดข้อครหาในเรื่องของการรับเงินต่างชาติได้เป็นอย่างดี และยังถือเป็นการระดมส่วนร่วมจากหน่วยงานราชการด้วยกันได้

นายจันทรี ประทุมภา (สัมภาษณ์ 22 ส.ค.2543) ซึ่งเป็นชาวบ้านที่ร่วม โครงการเครือข่ายชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน จ.บุรีรัมย์ จ.นครราชสีมา ของ มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ได้กล่าวว่า "การที่โครงการที่รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุน แบบอย่างของการเกษตรธรรมชาติ ให้กับครูบาจังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ผมได้เข้ามาดูงาน เลยได้คิดว่า คนอื่นทำได้ ผมก็น่าจะทำได้เพราะพื้นที่ที่อยู่ใกล้กัน มือเท้าก็มีเท่ากัน เลยทำตาม ซึ่งต้องออกแรงด้วยและได้รับคำแนะนำจากครูบาว่าให้รู้เรา รู้เขา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก่ และ รู้ว่าอย่าหาเงินให้หาความสุข เดียวนี้คุณภาพชีวิตจึงดีขึ้นมาก"

นายสากล ภาษี (สัมภาษณ์ 22 ส.ค.2543) ได้กล่าวเสริมในประเด็นเดียวกัน โดยชี้ว่า "โครงการได้จัดทำโรงเรียนชุมชนอีสาน มีปราชญ์ท้องถิ่น 3 ท่านคือ ครูบาผาย สร้อยสระกลาง ครูบาคำเคื่อง ภาษี ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ ผู้ชำนาญในเรื่องเกษตรกรรมธรรมชาติ ซึ่งได้เปิดรับลูกศิษย์ ซึ่งเป็นคนมุ่งมั่นทำงานมีตั้งแต่อายุ 17 ปี ถึง 73 ปี มาเรียนตามหัวไร่ คันทนา ตามไร่ ไร่ โดยมีหลักคร่าว ๆ ว่าอยู่ในพื้นที่ของตนเอง โดยมีเป้าหมายคือการไม่พึ่งพาทายนอก ไม่ต้องอาศัยทายนอก ได้รู้พื้นฐานของชีวิตคือ ผืนดิน กองทุนสิ่งแวดล้อม จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ชุมชนสามารถอยู่กับพื้นที่และพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น และมีความยั่งยืนมากขึ้น"

นายปิณฑิพงษ์ คีตการเหมาะ (สัมภาษณ์ 12 มิ.ย.2543) เป็นประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ต.ท่าอุแท อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี กล่าวว่า "ชุมชนได้ร่วมโครงการป่าเพื่อชีวิต (โครงการประสานความร่วมมือเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ซึ่งเดิมที่ชาวบ้านจะมีปัญหากับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพราะในพื้นที่ไม่มีอำนาจ ชาวบ้านจะทำงานลำบาก ปลุกดันไม้ก็ผิด เก็บหินก็ผิด เมื่อได้เริ่มโครงการ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็เข้าใจมากขึ้น และได้ให้การสนับสนุนหลายกิจกรรมเช่นการ

จัดทำแนวเขตป่า ป่าปลูกป่าริมคลอง บวชป่า ทำศูนย์ศึกษาธรรมชาติ การปลูกพืชอย่างหลากหลาย การจัดค่ายเด็กสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นงานรณรงค์สอดคล้องกับกองทุนสิ่งแวดล้อม"

4.7.1 ผลกระทบต่อหน่วยงานราชการ

ผลกระทบจากการสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อม ในด้านลบที่มีต่อหน่วยงานราชการ อาจจะมีไม่มากนัก สืบเนื่องจากกองทุนสิ่งแวดล้อม พยายามหลีกเลี่ยงการสนับสนุนกิจกรรม ที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานราชการ ในขณะที่เดียวกันพยายามส่งเสริมกิจกรรมที่หน่วยงานราชการให้การสนับสนุน

คุณจินตนา ทวีมา (สัมภาษณ์ 11 ก.ค.2543) ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม ได้ชี้ว่า "เมื่อเราให้ทุนไปแล้วจำเป็นต้องมีการติดตามผล เคยมีกรณีที่องค์กรเอกชนได้ใช้งบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อมพิมพ์หนังสือดำนิการทำงานของหน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง และระบุได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม จากกรณีนี้เราจึงได้กำหนดแนวทางว่า เราจะไม่ให้การสนับสนุนโครงการที่สร้างความขัดแย้ง สร้างความแตกแยกขึ้น ซึ่งบางแห่งเจ้าของพื้นที่ (กรมป่าไม้ หน่วยงานราชการในท้องถิ่น) เขาไม่ยอม ดังนั้นกองทุนจึงกำหนดว่า ถ้าองค์กรเอกชนจะทำโครงการอะไรจะต้องไปคุยกับเจ้าของพื้นที่ด้วย และทางเราจะช่วยประสานให้ และควรให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ"

อย่างไรก็ดี เมื่อสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้บางท่าน ให้ความเห็นว่า "ต้องมองแยกส่วนเพราะกิจกรรมขององค์กรเอกชนที่ช่วยเหลืองานของกรมป่าไม้ก็มีมาก เช่น โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ส่วนที่ขัดแย้งกันก็เป็นเรื่องมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้ากองทุนสิ่งแวดล้อมมีบทบาทดังกล่าวจะทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น"

4.8 การคาดหวังต่อการดำเนินงานของกองทุนสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน ที่ได้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ซึ่งความเห็นดังกล่าวเป็นข้อเสนอเพื่อสะดวกต่อการดำเนินงานขององค์กรเอกชนซึ่งประมวลได้ดังนี้

4.8.1 ความคาดหวังต่อวิสัยทัศน์ แผนงานของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ความคาดหวังดังกล่าวมุ่งชี้ไปที่ทิศทาง แนวทางการดำเนินงานของกองทุนสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขที่สามารถดำเนินงานอย่างแท้จริง สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ควรมีวิสัยทัศน์ในลักษณะของการเป็นองค์กรที่ชั้นนำ ด้านการส่งเสริม ดูแล รักษา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

2) ควรมีแผนงานสนับสนุนองค์กรเอกชน โดยพิจารณาจากระดับความรุนแรงของปัญหาเป็นสำคัญ อาจกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะให้การพิจารณาเป็นพิเศษ เช่นอาจจะประกาศการให้การสนับสนุนกิจกรรมใดในพื้นที่ใด และเปิดให้องค์กรเอกชนเสนอโครงการ และพิจารณาจากโครงการที่เหมาะสม หรือรวมกลุ่มองค์กรเอกชนให้ดำเนินโครงการตามที่ประกาศให้การสนับสนุน

3) ควรกำหนดแนวทางการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ในการร่วมกันดำเนินการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม

4.8.2 ความคาดหวังต่อหลักการและแนวทางของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ความคาดหวังต่อหลักการกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้การสนับสนุนองค์กรเอกชนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ทวีเกียรติ ประเสริฐเจริญสุขและคณะ, 2541:192-193) ประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้

1) หลักการของความไว้วางใจ โดยกองทุนสิ่งแวดล้อมควรร่วมเรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างไว้วางใจและเข้าใจธรรมชาติขององค์กรเอกชน

2) หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึงการระดมส่วนร่วมจากองค์กรเอกชนในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานอย่างเหมาะสม นับตั้งแต่การร่วมศึกษาปัญหา การร่วมวิเคราะห์สาเหตุ การร่วมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา การร่วมปฏิบัติงาน และการร่วมสนับสนุนกิจกรรม

3) หลักการความโปร่งใส ซึ่งหมายถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรเอกชน ที่ทางกองทุนสิ่งแวดล้อม และผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าตรวจสอบและสังเกตการณ์การดำเนินกิจกรรมได้ตลอดเวลา ความโปร่งใสในทุกขั้นตอนนอกจากเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ของตนเองแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้อื่น องค์กรเอกชนอื่นได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ด้วย

4) หลักการความยั่งยืน แม้ว่าโครงการคือการใช้ทรัพยากรเพื่อดำเนินกิจกรรมที่มีการเริ่มต้นและการสิ้นสุด แต่สำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่จะยั่งยืนได้ ควรส่งผ่านกระบวนการทำงานไปยังองค์กรชุมชน องค์กรประชาชน ในพื้นที่ซึ่งถือเป็นผู้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

4.8.3 ความคาดหวังต่อกลไกการพิจารณาโครงการของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ทางด้านกลไกการพิจารณาโครงการ ทางเจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนและตัวแทนชุมชนที่รับประโยชน์ จากกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการจัดทำโครงการได้คาดหวังกลไกการพิจารณาโครงการของกองทุนสิ่งแวดล้อมดังนี้

1) ควรเพิ่มตัวแทนขององค์กรเอกชน เข้าไปในสัดส่วนของคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม และ คณะอนุกรรมการฯ เพื่อที่จะเป็นตัวแทนในการอธิบายให้คณะกรรมการที่มาจากภาคีอื่นได้เข้าใจบทบาทและแนวทางการดำเนินงานขององค์กรเอกชน

2) ควรกำหนดวาระการเปิดรับโครงการ วาระการพิจารณาโครงการ เกณฑ์การพิจารณาโครงการ โดยมีกำหนดการตัดสินใจในระยะเวลาที่แน่นอน เพื่อองค์กรเอกชน ที่เสนอโครงการจะได้รับทราบว่า โครงการจะถูกตัดสินใจเมื่อใด

3) ควรมีกลไกการปรับปรุงโครงการร่วมกัน ระหว่างองค์กรเอกชนกับสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะส่งให้กับคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม ตัดสินใจ

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง ระบบและกลไกการบริหารจัดการทุนเพื่อการพัฒนา : ศึกษากรณี กองทุนสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ศึกษาระบบ กลไก และการบริหารของกองทุนสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเอกชน และประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรเอกชนที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

สำหรับวิธีการศึกษาผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้บริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน ตลอดจนประชาชนผู้รับประโยชน์ ควบคู่กับการวิเคราะห์เอกสารโครงการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

5.1.1 สรุปภาพรวมของกองทุนสิ่งแวดล้อม

กองทุนสิ่งแวดล้อม ก่อตั้งขึ้นตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2535 มีสาระสำคัญคือ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาลพิษ ซึ่งมีรูปแบบและแนวทางหลากหลายวิธี หนึ่งในนั้นคือการใช้เงินเป็นเครื่องมือรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยระบุไว้ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยเรื่องของกองทุนสิ่งแวดล้อม (มาตรา 22-31)

กองทุนสิ่งแวดล้อมมีแหล่งเงินทุนจากงบประมาณแผ่นดิน โดยมีเงินเข้ากองทุนจนถึงปัจจุบันเป็นจำนวน 7,250 ล้านบาท ในส่วนของเงินจำนวนดังกล่าว ได้จำแนกวิธีการใช้เป็น 2 ประเภทคือ การปล่อยกู้ (Loan) สำหรับกิจกรรมของภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ในการรักษาสิ่งแวดล้อม และเงินอุดหนุนให้เปล่า (Grant) สำหรับการอุดหนุนกิจกรรมใด ๆ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการอุดหนุนที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม

5.1.2 สรุประบบและกลไกการบริหารของกองทุนสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากกองทุนสิ่งแวดล้อมดำเนินการภายใต้การมีกฎหมายรองรับ จึงไม่ได้กำหนดควิธทัศน์เป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับผู้บริหารกองทุนชุดปัจจุบันมองว่าควรเป็น "การใช้ประโยชน์จากกองทุนอย่างยั่งยืนเพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนกลับ" ส่วนระบบและกลไกการดำเนินงานได้กำหนดเป็นแนวทาง ดังนี้

1) องค์กรเอกชนที่มีสิทธิขอรับการสนับสนุน ต้องจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

2) การจัดทำโครงการขององค์กรเอกชนที่อยู่ในข่ายการสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อม คือกิจกรรมที่จำเป็นเร่งด่วนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่มีกระบวนการระดมความร่วมมือจากประชาชน และเป็นกิจกรรมที่ไม่ขัดหรือขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3) สำหรับวงเงินสนับสนุนได้กำหนดเพดานสูงสุดไว้ว่า กองทุนสิ่งแวดล้อมจะให้การสนับสนุนไม่เกินปีละ 100 ล้านบาท และไม่เกินโครงการละ 5 ล้านบาท

5.1.3 สรุปผลการสนับสนุนการพัฒนาของกองทุนสิ่งแวดล้อม

ด้านผลการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรเอกชนพบว่า มีองค์กรเอกชนที่มีสิทธิขอรับการสนับสนุน 113 องค์กร โดยยื่นโครงการเสนอขอรับการสนับสนุน 43 องค์กร จำนวน 72 โครงการ มีวงเงินรวม 324.01 ล้านบาท และจากปี พ.ศ.2537-2543 ได้ให้การสนับสนุนเงินทุนดำเนินการ 17 องค์กร จำนวน 23 โครงการ เป็นวงเงิน 111.14 ล้านบาท โดยได้มีโครงการกระจายไปยังพื้นที่ 30 จังหวัดทั่วประเทศ สามารถประเมินผลการดำเนินงานโดยสรุปได้ดังนี้

1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยการเทียบกับ พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 8 พบว่า กองทุนสิ่งแวดล้อมได้ให้การสนับสนุนกิจกรรม 2 ใน 5 เรื่อง และไม่ได้ยึดถือมาตราดังกล่าวเป็นเกณฑ์สนับสนุน แต่มีลักษณะเป็นองค์กรตั้งรับโครงการอันหลากหลายขององค์กรเอกชน

2) ด้านองค์กรเอกชนที่ดำเนินงาน พบว่า ประสบความสำเร็จในหลายพื้นที่ โดยพิจารณาจากการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนในระดับท้องถิ่น มีการแจกจ่ายสื่อเพื่อการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง รวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

3) ด้านจุดอ่อนและข้อจำกัดของการสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของกองทุนสิ่งแวดล้อม พบว่า เป็นเรื่องของกฎระเบียบที่เข้มงวด แนวทางการสนับสนุนที่ขาดความยืดหยุ่น และมีระยะเวลาในการพิจารณาอนุมัติโครงการนานเกินไป ส่วนทางด้านองค์กรเอกชนเองก็พบว่า บางส่วนขาดประสิทธิภาพในการเขียนโครงการ ขาดความเข้าใจในการจัดทำโครงการ และไม่ได้เขียนโครงการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การสนับสนุนของกองทุน เช่น ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน เสนอดำเนินงานในพื้นที่ซึ่งหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบอยู่ไม่อนุญาต และบางองค์กรเสนอของบประมาณจากหลายแหล่งจนเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนกัน

4) ด้านจุดแข็งและโอกาสของการสนับสนุนการดำเนินงานที่เด่นชัดคือ กองทุนสิ่งแวดล้อมมีความรอบคอบในการพิจารณาโครงการ มีกระบวนการปรับปรุงแก้ไขโครงการร่วมกับองค์กรเอกชน และงบประมาณสนับสนุนเป็นงบประมาณแผ่นดินจึงมีความต่อเนื่อง

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ควรยึดแนวทางของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ใน "มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน" ซึ่งการดำเนินการในปัจจุบันสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านโครงการขององค์กรเอกชน ทั้งนี้ควรปรับให้มีการสนับสนุนไปถึงประชาชนโดยตรง ทั้งนี้อาจกำหนดเป็นวงเงินที่จำกัดเช่น ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อโครงการ หรือแนวทางการสนับสนุนโดยตรงอื่นใดตามที่คณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมเห็นสมควร

5.2.2 ข้อเสนอเชิงการปฏิบัติ

1) ควรกำหนดลำดับความสำคัญและความรุนแรงของพื้นที่ปัญหา(Targeting Map) โดยกำหนดเป็นแนวทางการสนับสนุนงบประมาณเป็นรายปี

2) กองทุนสิ่งแวดล้อมควรประสานความร่วมมือไปยังฝ่ายความร่วมมือองค์กรเอกชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือ สมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดำเนินการประชุม สัมมนาด้านการจัดทำโครงการ เพื่อรับฟังปัญหาการจัดทำโครงการขององค์กรเอกชน และในขณะเดียวกันก็สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับองค์กรเอกชนที่เคยรับรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์การจัดทำโครงการ โดยการดำเนินงานดังกล่าวควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3) วงเงินงบประมาณสนับสนุนจำนวน 5 ล้านบาทต่อองค์กรต่อโครงการ มีความเหมาะสมในกรณีที่เป็นโครงการเดี่ยว ซึ่งหากจะให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้นควรส่งเสริมให้มีการนำเสนอในลักษณะของชุดโครงการ(Project Package) เช่น การดำเนินการร่วมกันขององค์กรเอกชนหลายองค์กรในลักษณะของภาพรวม และมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการในภาพรวม

5.2.3 ข้อเสนอเพื่อการวิจัย

- 1) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการปรับปรุง พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
- 2) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในด้านการจัดทำลำดับความสำคัญของปัญหาและความรุนแรงของพื้นที่ปัญหา(Targeting Map) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากองค์กรเอกชนและประชาชนในแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. การส่งเสริมกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, (เอกสารอัดสำเนา)2535
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม,2542
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. ทำเนียบองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม . กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,2537
- เครือข่ายสิ่งแวดล้อม 36, สิ่งแวดล้อม'36 : ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม, เอกสารประกอบการสัมมนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไทยครั้งที่ 4, 18-19 ธันวาคม 2536,กรุงเทพฯ,2536
- เครือข่ายสิ่งแวดล้อม 37, สิ่งแวดล้อม'37 : แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม,เอกสารประกอบการสัมมนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไทยครั้งที่ 5, 12-13 พฤศจิกายน 2537,กรุงเทพฯ,2537
- เครือข่ายสิ่งแวดล้อม 38, สิ่งแวดล้อม'38 : ยุทธศาสตร์และมาตรการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา , เอกสารประกอบการสัมมนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไทยครั้งที่ 5, 2-3 ธันวาคม 2538,กรุงเทพฯ,2538
- ดิน ปรัชญพฤทธิ ,ศ.ดร. .ข้าราชการระดับสูงของไทยและความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ:เจริญวิทย์การพิมพ์,2530
- ทวีเกียรติ ประเสริฐเจริญสุข และคณะ. โครงการจัดทำแนวทางการสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรเอกชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ,2541
- ปกรณ์ ปรียากร, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ใน อุทัย เล่าหัวเขียร(บก.) การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ:มูลนิธิเอเชีย,2537
- ประยงค์ เต็มชาวลา,นพ.ดร..องค์กรระบบราชการกับการพัฒนาชนบทไทย.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์,2535
- ฝ่ายความร่วมมือภาคเอกชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. คู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการขององค์กรเอกชน . กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม,(เอกสารอัดสำเนา)2537
- รุ่ง แก้วแดง.ริเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทย.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มติชน,2538

- วรเดช จันทรศร.การปรับปรุงและปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย.กรุงเทพฯ:สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.2534
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. การศึกษาพัฒนาการองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย, งาน
วิจัยเพื่อเสนอ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่ง
แวดล้อม , 2539
- สมัย อาภาภิรม และ เขาวนันท์ เชษฐรัตน์. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย , กรุงเทพฯ:มูลนิธิโลกสีเขียว,2538
- สังคม คุณณณากรสกุล. การดำเนินงานพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชน: กรณีศึกษาองค์กรพัฒนา
เอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์ , 2542
- สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ. แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ. กรุงเทพฯ:สำนัก
งานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.2539
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ทำเนียบองค์กรเอกชนทั่วประเทศปี พ.ศ.2540 .
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ,2540
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. กองทุนสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กองทุนสิ่งแวดล้อม สำนัก
งานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม,2541
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. รายงานคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2537 .กรุงเทพฯ
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม , 2537